

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра ботаніки, дендрології та лісової селекції

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ННІ лісового і
садово-паркового господарства
доктор с.-г. наук, проф.
Р. Д. Васишин

_____ 2024 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри ботаніки,
дендрології та лісової селекції

Протокол № 14 від “27” травня 2024 р.

Завідувач кафедри

кандидат с.-г. наук, доцент
Ю. М. Марчук

”РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП
О.В. Піхало

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
З БОТАНІКИ**

Спеціальність 206 Садово-паркове господарство

Освітня програма Садово-паркове господарство

ННІ Лісового і садово-паркового господарства

Розробники: доцент кафедри, к.с.-г.н., доцент Дубчак М.Ю.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2024 р.

Вступ

Мета практики: закріпити ті знання, які одержали студенти під час практичних занять і теоретичного курсу, ознайомити студентів з багатством рослинного покриву України, з різними рослинними формаціями, їх видовим складом і особливостями.

Завдання практики:

- навчитися збирати та оформлювати біологічні колекції - систематичний гербарій рослин-індикаторів різних лісорослинних умов;
- засвоїти знання про рослинний світ природних зон України;
- опанувати методи обліку та виявлення видового різноманіття насінних та вищих спорових рослин;
- відпрацювати методику інвентаризації рослинного покриву територій, шляхом виконання геоботанічних описів та дослідження популяцій рослин.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у галузі вирощування декоративних рослин, фітодизайні та флористиці, проектування, створення та експлуатації об'єктів садово-паркового господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів рослинництва, ландшафтної архітектури, садово-паркового будівництва та екології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

фахові компетентності (ФК):

1. Здатність застосовувати знання зі спеціалізованих підрозділів науки (екології, ботаніки, дендрології, фізіології рослин, генетики та селекції декоративних рослин, ґрунтознавства міських екосистем, агротехніки вирощування декоративних рослин, проектування, формування та експлуатації компонентів садово-паркових об'єктів, захисту декоративних рослин від шкідників та хвороб, механізації садово-паркових робіт тощо).

13. Здатність застосовувати базові знання з екології, природно-заповідної справи та біоценотичного підходу в процесі збереження та реновації садово-паркових об'єктів.

Програмні результати навчання (ПРН):

5. Володіти на операційному рівні методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування декоративних рослин та рослинних садово-паркових угруповань, підтримання їх декоративності, стійкості і

стабільності в умовах комплексної зеленої зони міста.

16. Володіти знаннями, розумінням із фундаментальних наук, впроваджуючи їх у комплексному вирішенні питань природоохоронної діяльності, структури природо-заповідних територій, сучасних урбанізаційних процесів та оцінки інтродукованих рослин в урбофітоценози.

Бази практики: територія університетського кампусу і насадження у межах Ботанічного саду Національного університету біоресурсів і природокористування України, територія Національного природного парку «Голосіївський» у межах урочища «Голосіївський ліс», лісові масиви ВП НУБіП України «Боярська лісова дослідна станція».

Організація проведення практики

Навчальна практика на кафедрі починається з проведення інструктажу з техніки безпеки з відповідним записом у журналі з техніки безпеки. Щодня студенти під час ботанічних екскурсій в природні умови, вивчають: різні типи місць зростання, найголовніші індикатори цих типів та їх пристосованість до умов середовища й індикаційне та народногосподарське значення; рідкісні та зникаючі види місцевої флори і заходи щодо їхньої охорони.

Для виходу на екскурсії студенти повинні мати певне спорядження: на бригаду – гербарну папку з комплектом газет, письмові прилади, лупу, рулетку або шнур, висотомір, мірну рейку та вилку, бланки опису пробних ділянок, зошити для нотаток, поліетиленові пакети, папір для етикетування рослин, копачку, фотоапарат, GPS-приймач.

Під час опрацювання зібраного матеріалу в лабораторії студенти мають такі завдання: закріпити методику морфологічного аналізу рослин, характеристику родин, уміти користуватись визначником і визначати зібрані рослини.

Зміст практики

Навчальна практика з курсу «Ботаніка» є заключним етапом у вивченні теоретичного курсу, має на меті закріплення знань, отриманих під час лабораторно-практичних занять та лекцій. Вона проводиться у весняно-літній періоді лабораторно-екскурсійним методом бригадами в складі 6 студентів.

Тривалість навчальної практики 5 днів (25 годин). Навчальною практикою передбачено 3 дні – польових робіт (оглядові ботанічні екскурсії до лісових масивів в околицях м. Київ, збір рослин з різних типів фітоценозів до гербарію, закладання рослин на сушіння, польові геоботанічні описи), 2 – камеральних (визначення рослин, оформлення гербарію, бланків геоботанічних описів рослинності).

Орієнтовний тематичний план

Назва теми	Кількість годин		
	Всього	із них	
		аудиторні	самостійна робота
Тема 1. Рослини і навколишнє середовище, дослідження флористичного різноманіття лісових формацій	5	1	-
Тема 2. Знайомство із структурою лісового фітоценозу, прийомами геоботанічних досліджень лісової рослинності	5	-	1
Тема 3. Відбір зразків та оформлення лісотипологічного гербарію за в тому числі й з використанням фотоматеріалів	5	-	1
Тема 4. Відбір зразків та оформлення лісотипологічного гербарію за в тому числі й з використанням фотоматеріалів	5	-	1
Тема 5. Охорона, збереження та збагачення рослинних ресурсів, раритетні рослини та угруповання України	5	1	-
Всього	25	2	3

Індивідуальні завдання

Роботи, які виконуються студентами в процесі літньої навчальної практики, діляться на польові та камеральні. До польових робіт відносяться: збір гербарію, інвентаризація окремих ділянок насаджень на території НУБіП України. До камеральних робіт відносяться: визначення та оформлення гербарію, складання списку рослин-індикаторів лісорослинних умов, захист та здача гербарію.

Методичні рекомендації

1. Якубенко Б.Є. (2015) Польовий практикум з ботаніки. Навчальний посібник. Київ: Фітосоціоцентр. 400 с.

2. Чурілов А.М., Якубенко Б.Є. (2015) Ботаніка. Методичний посібник щодо користування лісотипологічним гербарієм. Київ: Видавничий центр НУБіП України. 176 с.

3. Чурілов А.М. (2019) Особливості вивчення рослинного покриву лісів. Методичні рекомендації до польової практики для студентів спеціальності 205 «Лісове господарство». Київ. 205 с.

Орієнтовний тематичний план екскурсій (виїзних занять)

Назва теми	База проведення занять	Кількість годин
Тема 1. Рослини і навколишнє середовище, дослідження флористичного різноманіття лісових формацій (грабово-дубові та вільхові ліси)	НПП «Голосіївський» Ботанічний сад НУБіП України	4
Тема 2. Знайомство із структурою лісового фітоценозу, прийомами геоботанічних досліджень лісової рослинності	НПП «Голосіївський» Ботанічний сад НУБіП України	4
Тема 3. Відбір зразків та оформлення лісотипологічного гербарію за в тому числі й з використанням фотоматеріалів	Ботанічний сад НУБіП України ВП НУБіП України «Боярська ЛДС»	4
Тема 4. Відбір зразків та оформлення лісотипологічного гербарію за в тому числі й з використанням фотоматеріалів	Ботанічний сад НУБіП України ВП НУБіП України «Боярська ЛДС»	4
Тема 5. Охорона, збереження та збагачення рослинних ресурсів, раритетні рослини та угруповання України	НПП «Голосіївський» ВП НУБіП України «Боярська ЛДС»	4

Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення практики студентів

Секатори, мірні вилки, гербарні папки, гербарні преси, далекомір, фотоапарати.

Вимоги до написання звіту

Звітними матеріалами до заліку з навчальної практики слугують:

1. Щоденник практики, де фіксується кожний день роботи: тема екскурсії, зібрані рослини, їхні біологічні та екологічні характеристики.
2. Бланки геоботанічних описів з результатами проведених досліджень, у кількості 2 шт. для вільхових та грабово-дубових лісових угруповань.

3. Список рослин зібраного систематичного гербарію трав'яних рослин.
4. Зібраний і відповідно оформлений на папері формату А3 з відповідними етикетками для кожного зразка гербарій рослин у кількості 120 видів.
5. Знання українських і латинських назв видів рослин і родин, до яких вони належать, а також їхнє господарське та індикаційне значення.

Форми та методи контролю

Залік.

Рекомендовані джерела інформації

1. iNaturalist – електронна відкрита база даних по біорізноманіттю <https://www.inaturalist.org>
2. Національна мережа інформації з біорізноманіття Ukrbin <http://ukrbin.com>
3. The Plant List (англомовний ресурс, присвячений сучасній систематиці і таксономії вищих рослин). Доступ за адресою: <http://www.theplantlist.org/>
4. Plants of the World online (англомовний ресурс, присвячений сучасній систематиці і таксономії вищих рослин, наявні ілюстрації рослин). Доступ за адресою: <http://powo.science.kew.org/>
5. Український геоботанічний сайт <http://geobot.org.ua/>
6. The International Association for Vegetation Science (IAVS) <http://iavs.org/>